

HET WATER EN DE WEES

Jibbe Willems

Als ik nu nog zou leven, zou ik vierhonderd en zevenendertig jaar oud zijn. Mijn haar zou wit zijn als de wol van pasgeboren lammetjes en mijn huid zo rimpelig als je handen na een hele dag in bad. En ik zou zó krom voorover gebogen lopen, dat ik met mijn neus over de vloer veegde.

Maar wie wordt er nou vierhonderd zevenendertig jaar oud? Niemand toch? Ja, misschien een zongedroogde olifant in de diepdonkere jungle van een vergeten stuk Afrika. Of een leergelooide schildpad in de azuurzeeën van de Galapagos, maar mensen niet. Mensen worden maximaal honderd tweeëntwintig. Of, nou ja, dat is er éént gelukt. Ze heette Jeanne Calment, woonde in Frankrijk en at een kilo chocola per week.

Misschien was ik ook zo oud geworden als ik een kilo chocola per week had gegeten, maar toen ik leefde wist nog niemand wat dat was. Alleen de Azteken maar die woonden aan de andere kant van de wereld. En een handvol Spanjaarden die Columbus achterna waren gegaan. Maar wat had ik daar aan? Toen ik nog ademde was de wereld veel groter en had niemand een idee van chocola. Dus ik ging dood op mijn dertiende. Best jong, ook in 1589, mijn laatste jaar op aarde.

Dirkje heet ik, ja, dat is een meisjesnaam. Als je moet lachen trek ik je zo hard aan je oren dat je drie dagen scheel ziet. Ik kan vechten als een jongen en ik ben voor niemand bang. Ik heb lange rode krullen en als de zon drie dagen schijnt schieten er sproeten in mijn gezicht. Maar nu is het midden in de nacht en zó donker dat je erin kan stikken. Behalve dat er één streep licht langs de deur naar binnen valt. En dat is vreemd. Want normaal zit de deur potdicht, zodat we allemaal braaf in bed blijven.

Geen van de andere kinderen heeft het gezien, wezen net als ik. Ze liggen te dromen, over ouders. Want dat is waarover wezen dromen; weer kind te zijn van iemand.

Kijk, de honger went, die draag je bij je als een egeltje en probeer je niet te laten schrikken. Want als het zijn stekels uitzet voel jij dat in je buik. En de kou went ook, als je niemand hebt om je te verwarmen, sla je je eigen armen om je heen. En ook de eenzaamheid is vol te houden, want eenzaamheid is veiliger dan dat je iemand moet vertrouwen.

Maar wat nooit went is de gedachte nooit meer iemands kind te zijn. Geen vader of geen moeder. Mensen zijn die van je houden, alleen maar omdat jij er bent. Dus de wens van elke wees is weer gezin te zijn. Maar je kan wachten tot je stof bent en wordt weggeblazen op de wind; als je zelf niks doet, gebeurt er niks. Wil ik mijn vader terug, dan moet ik zelf op zoek.

En ik weet dat mijn vader op mij wacht, in de Nieuwe Wereld. Dus moet ik naar hem toe.

En nu ik het licht zie dansen op de gang, tintelt de vrijheid in mijn buik. Ik grijp mijn kans en glij uit bed. Stil, want de kinderen hier verraden je nog sneller dan een Staatse (de Staatsen zijn de soldaten van de overkant) en ik ben niet van plan betrappt te worden. Ik sluip en kruip de meters naar de deur, stiller dan een kat op kousenvoeten, duw het ruwe eiken rustig open, want de scharnieren piepen als een zak vol ratten. Word ik op de gang gesnapt, dan branden de handen van De Schele straks op mijn kont. De Schele is meneer De Scheele en die houdt ons in de gaten. Je weet nooit precies naar wie hij kijkt, dus iedereen houdt zich koest. Hij is een priester die niet meer in de kerk mag komen, maar niemand weet waarom. Niet dat hij van zijn geloof af is, oh nee, met zijn praatjes over eeuwig vuur en zijn angst voor de protestantse Staatsen aan de overkant.

Ze zeggen dat mijn vader voor de Staatsen is gevlucht, vlak nadat ik geboren was, dat de Staatsen toen de Spaanse furie op hun falie gaven. Ik weet niet wat een furie is, maar wel dat ze niet weten waar ze over praten, mijn vader die is niet gevlucht!

Ik sta in de gang. De Schele heeft zijn kaars op de gangkast laten staan, dát was de weerschijn die ik zag. Niets voor hem, zijn kostbare licht zomaar achterlaten. Ik blaas hem uit, beter kan ik een schim zijn in het donker, opvallen is gevaarlijk. Ik laat mijn ogen aan het donker wennen.

Ze zeggen dat mijn vader een verlater is. Maar wat weten ze hier in het weeshuis nou? Die hebben toch net zo goed geen ouders, dus wie is hier niet verlaten dan? Ze zeggen dat mijn vader voor zijn laffe vlucht gestraft is. Met de knie-splitter en de hoofd-pletter en de Spaanse Ezel. Wát een onzin! Mijn vader is Columbus achterna. En wie zegt dat mijn vader laf is, stomp ik de tanden door de lip.

Mijn ogen wennen aan het donker en ik sluip de gang door. Het knarsen van de planken klinkt als schreeuwen in de stilte, ik hou al mijn adem in, doodsbang dat De Schele de trap op komt gestormd en me de hel in vloekt. Maar niets gebeurt.

Zolang ik in dit weeshuis blijf, gebeurt er niets. Dus ik moet weg, het water op. Het water de weg naar wijde zee, naar vreemde talen en verlangens. Het water dat mij naar mijn vader voert. Dus alsof ik zelf het stilste woord ben, fluister ik mezelf de trap af. Ik smee elke tree het kraken in te slikken, houd tot ik bijna stik mijn adem in tot ik beneden ben. En ik ben in het voorhuis. En dan zie ik, in een manestraal die door het wolkdek dringt, heel zwak verlicht: een rug. Een enorme rug. Van een schim die door het raam naar buiten tuurt. En in zijn vuist klemt hij een knots.

Het bloed trekt uit mijn wangen weg en mijn hart krimpt klein als hazelnoot. De angst gaat op mijn schouder zitten, laffe wezel, hij knabbelt aan mijn oorlel. Ik moet hier weg. Ik moet hier ontzettend weg.

Teentje voor teentje stap ik de kamer uit, ik denk mezelf onzichtbaar, wil licht als lucht en stiller dan de zachtste zucht uit deze kamer weg, en dan loop ik tegen de pook. De ijzeren pook van de binnenhaard, ik stoot hem van het haakje af en met het geraas van het einde der tijden, klettert ijzer op steen. Dan draait de schim zich om.

En ik begin te gillen.

Want het is geen mens daar die mij aanstaart, maar een krijtwitte gedaante, een dode die is opgestaan, een geest of spook, een angstaanjager. Het ziet mij en het heft zijn handen, spreekt dan met een stem die uit de onderwereld komt: "Dirkje, waarom lig jij niet in bed?"

En als een spook je bij je naam noemt, betekent dat heel weinig goeds. Ik denk dat ik van angst zal sterven, als ineens een bom vol moed in mijn binneninste barst. Ik ren, zo hard ik kan, op de geestverschijning af.

"Blijf staan Dirkje," roept het wezen, "stop!" Maar als een spook roept 'stop', weet je één ding zeker: dat je rennen moet. Ik ren op het monster af, het strekt zijn klauwen naar me uit, maar ik glip als een glibbervis langs zijn lange tengels. Ik spring tegen de deur en duik naar buiten. De dienaar van de duivel vloekt en gooit verwensingen de nacht in, maar ik ben weg. Het donker ingevlogen. Ik ren zo hard ik kan de straten door. Ik ren naar het water toe. En ik denk aan mijn moeder.

Ik weet weinig meer van haar. Ik was nog maar een baby en baby's hebben nog geen hersens dus die herinneren zich niets. Ze zeggen dat de honger haar tot dingen dreef, die ik op mijn leeftijd niet mag weten. Maar het enige waarvan ik zeker ben, is dat ze dood ging. Niet aan zweren of karbonkels, maar aan de ziekte van het hart. Toen mijn vader was vertrokken, kwijnde zij van liefdespijn tot er geen sprankje hoop meer in haar ogen zat. Geen chirurgijn kon de wonde in haar borstkas helen, geen aderlating kon haar leed verlichten, mijn moeder smolt in tranen weg en was verdwenen.

En ja, dat vind ik zielig voor mijn moeder, maar meer toch nog voor mij. Want ik loop rond in rafels en krijg harde korsten voor het eten, terwijl mijn moeder in de hemel zoete wijn en koekjes krijgt. Dat zegt De Schele en die was priester, dus die kan het weten. Hij zegt ook dat het daarboven naar verse bloemen ruikt. Nou hier niet, dat kan ik wel vertellen, alles hier beneden stinkt naar poep.

Ook nu ik op mijn blote voeten door het donker ren, ren ik door de poep die in de straten ligt. Maar ik wijk niet, ik ren door. Soms zie ik een fakkel

flakkeren maar verder zie ik zwart voor ogen, zo donker is de nacht vannacht. Zelfs de sterren hebben zich verstopt. Ik ren door.

Ik weet niet of ik in god geloof, maar één ding weet ik zeker: hij gelooft in geen geval in mij. Waarom heeft hij mij anders zo gemeen het leven in gesmeten? Als god morgen voor me staat, knijp ik zijn velletje tussen mijn nagels.

Nee, ik bewaar al mijn geloof voor de zaken die er zijn. Zoals de Nieuwe Wereld. En mijn hoop bewaar ik voor de reis. Want het ruime sop kan knap gevaarlijk zijn, weet ik van de schippers die op volle zee hun been of arm of hun verstand verloren. En al barsten hun verhalen van de monsters en de zeemeerminnen, nog geloven sommigen niet in de Nieuwe Wereld. Die beweren dat je van de aarde valt als je te ver Westwaarts vaart. Ze kletsen maar, ik weet wel wat de waarheid is.

Dus zonder aarzel ren ik naar het water, voorbij de Stevenskerk en langs de Korte Brouwerstraat, tot ik op de huizen van de stadsmuur stuit. Hierachter ligt de Waal, zodra ik op een schip spring ben ik weg. Alleen voorbij de muur komen kan nog lastig zijn. De oorlog dreigt en de Stevenspoort ging al vroeg op het klinket.

Misschien kan ik bij de Sint Anthonispoort, door schaduwen gedekt, naar buiten sluipen. Maar wanneer ik dichterbij kom hoor ik druk geroezemoes en zodra ik de poort in het oog krijg, kruipt de angst weer op mijn schouders. Geestverschijningen! Net als in het weeshuis wit als spoken en met knotsen in de vuist, maar nu niet één, het zijn er honderden! Ze staan met hun ruggen naar me toe en merken mij niet op.

Ik duw mijn angst terug in zijn hol en ik schuifel verder. De spoken drommen samen en stellen zich op rond de poort. Er is iets gaande op het water en ze wachten. Ze fluisteren hoe ze de Staatsen terug de Waal in zullen slaan. En dan, met razend kraken, breekt de poort in splinters open en stromen de soldaten van het Staatse leger binnen.

Dat is het teken voor de geesten om er bovenop te springen en met geheven knotsen rennen ze schreeuwend op de vijand af. Die schrikt, ziet hoe de hel open is gebroken en de tot leven gekomen doden op ze af komen gestormd. De in verwarring gebrachte Staatsen rennen naar de schepen waarmee ze zijn gekomen terug, achtervolgd door de gezanten van de duivel. Dit is mijn kans! Ik ren achter de spoken aan en glijp juist langs de oever in het donker weg, als ik dezelfde stem hoor als hiervoor: "Dirkje! Stop! Blijf staan!" Maar nu herken ik hem, de stem, het is De Schele. Hij moet het witte wezen van hiervoor ook zijn geweest. En dan zie ik, nu niet meer met bange ogen, dat dit geen spoken zijn maar slecht vermomde mannen in vaalwitte lakens en gaten als ogen. De Schele roept: "Het is hier te gevaarlijk, kom, ik breng je terug naar huis!"

En het mag niet, nee het mag niet, ik ben nu al zo ver. En liever dan gegrepen worden, loop ik naar de vijand over. Twee soldaten op de vlucht trekken hun scheepje van de oever en ik ren erheen. Ik voel de handen van De Schele langs mijn schouders schampen en ik ren, De Schele grijpt mij bij mijn haar, maar ik ren. Met niets meer dan een rode pluk tussen zijn vingers ziet De Schele hoe ik met een sprong de boot in kom. Wij drijven weg en hij schudt met zijn vuisten, schreeuwt, maar kan mij niet meer raken. Ik steek mijn tong uit naar de oever en maak een lange neus. Ik ben vrij! Ik kan mijn vader achterna!

En dan pas zien de Staatsen mij, het weesje met het rode haar, ik lach naar ze en vraag ze of ze een verstekeling verdragen. Maar zij lachen niet. Ze zien bleek van de vernedering en zonder ook maar iets te zeggen, pakken ze me vast. De ene bij mijn enkels en de ander grijpt mijn polsen. Ik roep dat mijn vader een Spaanse soldaat is die ze de hel in jaagt als ze niet loslaten en dan laten ze me los, kieperen ze me, nog altijd zwijgend, het water in. Ik scheld ze uit, maar met elk woord stroomt er water in mijn mond en zolang ik met mijn vuisten schud, kan ik niet zwemmen.

Ik kan sowieso niet zwemmen.

Ik stop met vloeken en smeeek de Staatsen me te redden. Maar die haasten zich terug naar de overkant. Ik ga kopje onder, trappel, kom nog één keer boven en ik zie hoe De Schele de rivier in duikt, het laken plakt tegen zijn lijf. Maar de stroming is te sterk. Ik ga weer kopje onder en dit keer trekt de diepte mij omlaag. Ik zink het zwarte water in en wanneer ik mijn laatste adem haal, zuig ik de rivier mijn longen in.

En ik verdrink.

...

Maar wees voor mij maar niet verdrietig. Want op de bodem van de Waal zit mijn moeder voor me klaar. In een vreemd blikken geval met daarop een glazen stolp. Ze schenkt me thee met zoete koek en zegt dat ze voor vertrek op me heeft gewacht. "Waar gaan we heen?" vraag ik. Ze glimlacht, zegt: "Naar de Nieuwe Wereld, schat, waar je vader, waar mijn liefde op ons wacht." Dan begint het onderwaterschip te schudden en door een school makrelen uitgezwaaid beginnen wij aan onze reis naar pappa.

EINDE

Nijmegen, 8 augustus 2013